

Тежамкор бўлган муҳтожлик кўрмас

Image not found or type unknown

05:07 / 14.09.2018 5108

Бугунги жумъа мавъизасида имом-хатибларимиз "Тежамкор бўлган муҳтожлик кўрмас" мавзусида маъруза қиладилар. Бу ҳақда [ЎМИ расмий сайтида хабар берилмоқда.](#)

ميجرلا نمرلا لوللا مسب

Хурматли жамоат! Динимизнинг ўзига хос хусусиятларидан бири шуки, инсон ҳаётининг ҳам маънавий, ҳам моддий жиҳатини бир хилда эътиборга олади. Яъни, инсон ҳаётда яшар экан, руҳиятини юксалтириши учун ибодат қилишга, моддий эҳтиёжларини қондириш учун эса, иқтисодиёт билан машғул бўлишга муҳтож бўлади. Шариатимиз бу табиий жараёнга тўсқинлик қилмайди, балки тартибга солади ва тўғри йўлни кўрсатади. Аллоҳ таоло шундай марҳамат қилади:

رَطَّنَ قُمْ لِرِيطَانِ قَوْلَ وَنِي نَبَلْ أَوْءِ اسِّنْ لِنَمَاتِ أَوْءِ شَلْ أِبْحَسْ أُنْ لِنَنْ يَز
ةِ أَيْ خَلْ أَعَاتَمْ كَلْدَ ثَرْخَلْ أَوْ مَ أَعْنَ أَلْ أَوْ ةَمْ وَسُمْ لَلْ لِيْ خَلْ أَوْ ةُضْفَلْ أَوْ بَدَلْ أَمْ
(14-ةِ أَلْ نَارْمَع لْ ةِ رُوس) . بَأْمَلْ أُنْ سُحْ ةُ ذَنْعُ ةَلْ لْ أَوْ أَيْ نَدْ لْ

яъни: **“Одамларга аёллар, фарзандлар, уюм-уюм олтин-кумушлар, саман отлар, чорва моллари ва экинларга нисбатан меҳр қўйиш зийнатли қилиб қўйилди. Булар (аслида) дунё ҳаётининг (ўткинчи) матоҳидир. Аллоҳнинг ҳузурида эса (бунданда) чиройли жой (жаннат) бордир”** (Оли Имрон сураси, 14-оят).

“Бу неъматларни ким зийнатли қилиб қўйди?” – деган табиий саволга кўпчилик уламолар: “Аллоҳнинг Ўзи бандаларини имтиҳон қилиш учун дунё матоҳларини марғуб ва жозибали қилиб яратган”, – деб таъкидлайдилар.

“Иқтисод” арабча **“қасд”** сўздан олинган бўлиб, **“захира қилиш”, “тўғри ва адолатли йўл тутиш”, “аниқ ҳисоб-китоб билан сарфлаш”** деган маънолари бор. **“Қасд”** – исроф ва бахиллик ўртасидаги йўл ва барча ишда ўртача йўл тутишдир. Истилоҳда эса **“иқтисод”** сўзининг маъноси – *мол-мулк касб қилиш, уни сарфлаш ва кўпайтиришнинг тартиб-қоидалари.*

Қуръони каримда бандаларнинг иқтисодий алоқаларига тегишли бир қанча оятлар мавжуд. Масалан, савдо-сотик, ижара, гаров, омонат, орийат, мукотаба битимлари, ўлжаларни бўлиш, мерос масалалари, қарз олди-бердилари ва бошқа мавзуларда сўз юритилган. Қуръони каримда шундай дейилган:

... (7-ةِ أَلْ رَشْح لْ ةِ رُوس) مُمْ كُنْ مِءْءِ أَيْ نَغْنَ أَلْ نَبَّ ةَلْ وَدَنْ وَكَيْ أَلْ يَكْ ...

яъни: **“...(мол-давлат) сизлардан бой-бадавлат кишилар ўртасидагина қўлма-қўл бўлиб юраверадиган нарса бўлиб қолмаслиги учун...”** (Ҳашр сураси, 7-оят).

Ушбу қоида Ислом динида иқтисодга оид улкан қоидалардан биридир. Дарҳақиқат, мол-давлат жамиятнинг ҳамма аъзолари орасида айланиб туриши керак. Фақат бойларнинг орасида айланадиган бўлса, мол бир гуруҳ одамлар қўлига ўтиб, жамиятнинг қолган аъзолари уларга қарам бўлиб қолади. Унда бойлар нимани хоҳласа қилаверадиган, қолганлар эса уларнинг хоҳишларига бўйсунушга мажбур бўладиган ҳолат юзага келади.

Пайғамбаримиз салаллоҳу алайҳи ва саллам иқтисодий фаолият билан шуғулланиб, ўзи, аҳли аёлидан ташқари бева бечора ва етимларга моддий

ёрдам берган кишиларни Аллоҳ таолонинг йўлида жон фидо қилганлар, кундузи рўзадор, кечаси ибодат билан бедор бўлганларга тенглаштирдилар:

**يَذَلُّكَ وَأَهْلُكَ لِجَلْبِ سَيْفٍ دِهَاجٍ مُلَاكِنِ كِاسَمَلِ أَوْ لَمَرَّالِ تَلَعِ يِعَاسِلِ
لِيْلِيْلِ أُمُوقِي وَرَاهَنَلِ أُمُوصِي**

(М.И.С.Н.Б.Н.А.У.Ф.В.С.Н.Е.И.З.М.Р.Т.Л.А.М.А.Л.А.О.Р.)

яъни: **“Бева ва мискинлар учун (ёрдам бериш мақсадида) ҳаракат қилувчи киши Аллоҳ йўлида жидду жаҳд қилувчи ёки кундузи рўза тутувчи, кечаси бедор бўлувчи кабидир”** (Имом Термизий ривояти).

Мусулмон кишининг касби, даромад манбаи ҳалол бўлиши – шариатимиз талабидир. Бу ҳақда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай дейилади:

**مُأْمَلُ أَوْرٍ مُكَبِّسَكَ نَمُّ مَكْدَالٍ وَأَنْ إِيْؤُ مُكَبِّسَكَ نَمُّ مُتَلَكَّ أَمَّ بَبِي طَأْنِ
(ةَشَائِعُ نَعُ يِذْمَرَّتِلِ)**

яъни: **“Сиз ейдиган нарсаларнинг энг покизаси - касбингиздан бўлгандир. Фарзандларингиз ҳам касбингиздандир”** (Имом Термизий ривояти).

Ҳадиснинг давомидаги **“Фарзандларингиз ҳам - касбингиздандир”** жумласи уларнинг моли сизга мубоҳдир, ундан ейишингиз мумкин деган маънода келган.

Барча мусулмонлар, жумладан тадбиркорлар ҳам, ҳаром луқмадан, шариатимиз ҳаром ҳисоблаган фаолият турлари (алдов, фирибгарлик, қимор, судхўрлик)дан сақланиши лозим. Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам марҳамат қилганлар:

**رُكَبِ يَبَّأَنْ عَيْلَعِي وَبَأْمَأَلِ أَوْرٍ مَّارْحَبِ يِيْذُعُ دَسَجَ ةَنَجَلِ لُحْدِي آلِ
(قِيْذَصَلِ)**

яъни: **“Ҳаром билан озиқлантирилган жасад жаннатга кирмайди”** (Имом Абу Яъло ривояти).

Эътиборга молик жиҳати шуки, шариатимиз иқтисодий масалалар ва ўзаро шартномаларда аниқлик, шаффофлик ва омонатдорликни биринчи ўринга қўяди. Жанжалга олиб боровчи, мубҳамлик мавжуд бўлган шартнома ва савдо турларини ҳақиқий, деб ҳисобламайди. Абу Саъид ал-Худрий

разияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

تَحْرِمُ الْغَنَاءَ وَالنُّطْبَ فِي أَمْرٍ عَارِشٍ نَعَى عَنْ مَلَسَ وَهَلْ آوَى لَعْنَةُ الْجَلَالِ لِيَصَّيْبَنَّ النَّاسَ
أَوْ عَرَضَ فِي أَمْرٍ عَيْبٍ نَعَى وَعَوَّضَت

(رَجَامٌ نَبَأُ مَأْمُورًا).

яъни: “Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳайвонларнинг қорнидаги нарса (ҳомила)ни)токи туғмагунича(ва елиндаги сутни (соғилмагунича) сотиб олишдан қайтардилар” (Имом Ибн Можа ривояти).

Муҳтарам жамоат! Одатда, турли йўналишларда тадбиркорлик билан шуғулланадиган мусулмонлар шерикчилик қиладилар. Бу ишда ҳам асосий қоида – омонатдорлик ва шерикларнинг бир-бирига хиёнат қилмаслигидир. Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи васаллам қудсий ҳадисларида Аллоҳ таолодан ривоят қилиб айтадилар:

إِذَا فُتِحَ صَاحِبُ أَمْرٍ دَخَلَ نُحَيْ مَلَأَ مِنْ نَيْ كَيْ رَسُلًا ثَلَاثَ أَنْ يَلَاغَتْ هَلْ لَ الْوُقَى
"أَمْ هُنَّ بِنَمُ تُجَرِّحُ هَنَاخ"

(رَوَاهُ يَبَّأُ نَعْمُ كَأَجْلَالِ مَأْمُورًا، دُوَادُ وَبَأُ مَأْمُورًا).

яъни: **“Аллоҳ таоло айтади: “Мен бир-бирига хиёнат қилмайдиган икки шерикнинг учинчисиман. Агар бири иккинчисига хиёнат қилса, уларнинг ўртасидан чиқаман”** (Имом Абу Довуд ва Имом Ҳоким ривояти).

Шерикларнинг иши юришиб кетса, ҳаммаси жойида бўлади. Иш юришмаганда эса, турли келишмовчиликлар келиб чиқади. Бундай низолар келиб чиқмаслиги учун, ишнинг бошиданоқ ниятни тўғри қилиш лозим бўлади. Акс ҳолда ишлар орқага кетади. Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганлар:

أَفَالْتَبِ دِيْرِي أَدَخَأ نَمُو هُنَّ عُلَلَا إِدَا أَدَا دِيْرِي سَأَنَلَا أَوْمَأ دَخَأ نَمُ
"هَلَلَا هَفَلْنَا"

(رَوَاهُ يَبَّأُ نَعْمُ رَأْحُ بَلَلَا مَأْمُورًا).

яъни: **“Ким одамларнинг молини адо қилиш (қайтариш) ниятида олса, Аллоҳ ундан адо қилади (молни қайтаришига ёрдам беради), ким одамларнинг молини талофатга учратиш учун олса, Аллоҳ уни талофатга учратади”** (Имом Бухорий ривоят қилган).

Ўзига яраша қийинчиликлар билан топилган мол-мулкни ўз ўрнига сарфламасдан, ноўрин жойларга ишлатиб, исроф қилиш, баъзида ҳатто ҳаром ишларга сарфлаш ачинарли ҳолатдир. Аллоҳ таоло молни сарфлашда ўрта йўлни тутганларни мақтаб шундай дейди:

﴿مِمَّا أَقْرَبَ لِلدِّينِ نَبْذِ الْوَالِدِ وَالْوَالِدَاتِ وَالْأَقْرَبِينَ وَنِهَايَةُ الْعُقُبِ وَأُولَئِكَ هُتْمُ أَلْفَاظٍ عَرَبِيَّةٍ﴾ (67-ёял а ақрф а).

яъни: **“Улар эҳсон қилганларида исроф ҳам, хасислик ҳам қилмаслар, (тутган йўллари) бунинг ўртасида - мўътадилдир”** (Фурқон сураси, 67-оят).

Динимизда мақталган сахийлик айнан исроф ва бахиллик ўртасида туради. Юқоридаги оятлар бизни ҳамма ишларда – тўй, аза, еб-ичиш, кийиниш, улов, маскан ва бошқаларда, ҳолимизга қараб, ўрта йўлни тутишимизни талаб қилади.

Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи васаллам дангасалик, боқимандалик ва тиланчилик каби, инсоннинг шарафини йўқотадиган ишларни қоралаганлар. Жумладан шундай марҳамат қилганлар:

﴿وَأَوْهَتِغِيْفَ اَدْحَ اَلْاَسَیْ نَ اَنَّمْ زِيْخَ وِرْهَ طَ اَلْعَ ءَ ءَمَّ حُ مْ كُ دَحَ اَبَطْ اَحَیْ نَ اَلْ (ءَ ءَ رُ ءَ یَبَّ اَنَّ عٌ یَ رَا خُ بَّ اَلْ اَمَّ اَلْ اَ ءَ ءَ اَوْرَ) ءَ ءَ نَمَّ یَ﴾

яъни: **“Сизлардан бирингиз (тирикчилик учун) бир боғ ўтин териб, елкасига ортиб юриши, бировдан тиланчилик қилиб, у бериб ёки бермаганидан яхшироқдир”** (Имом Бухорий ривояти).

Демак, инсон меҳнати изидан кун кўриши, тирикчилик учун ҳатто ўтин териб сотиши тиланчилик, таъмагирлик қилишидан кўра яхшироқдир.

Ҳадиси шарифларда иқтисод қилган камбағал бўлмаслиги ҳақида маълумотлар келган. Жумладан, Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганлар:

﴿سَابِعٌ نَّبَلٌ عٌ يَنْطُقُ اَرْدَلُ اَمَّ اَلْ اَوُّ يَنْ اَرَبُّ طَلُ اَمَّ اَلْ اَ ءَ ءَ اَوْرَ)﴾ **“طَقُ دِصَتْ قُمْ اَلْ اَعَّ اَمَّ”**

яъни: **“(Нафақада) ўртача бўлган киши ҳеч ҳам камбағал бўлмайди”** (Имом Табароний ва Имом Дорақутний ривояти).

Инсоннинг касбу кор қилиши ва тадбиркорлик билан шуғулланишидан асосий мақсади фақат мол-дунё тўплаш бўлмаслиги керак, балки касбу кор қилиш орқали халқи ва динига фойда етказиш,

одамларнинг оғирини енгил қилиш, ишсизларни иш билан таъминлаш бўлса, айти муддао бўлади. Бугунги кунда мана шундай фаол ва ҳалол тадбиркорларни Президентимиз бошчилигида давлатимиз ҳукумати ҳам қўллаб-қувватлаб турибди.

Аллоҳ таоло барчамизни рушду ҳидоятда собитқадам қилиб, ҳамма соҳада иқтисод билан иш тутишга муваффақ айласин. Парвардигор Ватанимизни ҳам маънавий, ҳам иқтисодий жиҳатдан фаровон айласин! Омин!